

Zajímá mě, kam až to může dojít

S profesorkou Singapurské národní univerzity Denisou Kera o tom, co je nutné obětovat touze být neustále on-line.

Česká filozofka a designérka Denisa Kera tvrdí, že díky sociálním sítím jsme definitivně přišli o soukromí. Bojovat o něj už prý nemá smysl. Teď je třeba se soustředit na informace, na nichž zatím „žádný Google“ nesedí. Tím pokladem jsou tzv. biodata, čili informace o tom, co se děje v našich tělech a životech.

JAN KOVALÍK

V poslední době pendlujete mezi Evropou a Asíí a zároveň o sobě říkáte, že jste hodně zvědavá. Všimla jste si něčeho, co spolehlivě spojuje Prahu a Singapur?

Ráda poslouchám lidi a bez přehánění můžu říct, že druhá, třetí věta každé konverzace v kterémkoli městě se týká toho, co se stalo na Facebooku a kdo o kom co řekl na Facebooku. Facebook se stal pro lidi strašně důležitým. Je to trochu děsivé.

Používáte Facebook?

Bohužel už zase ano. Přestala jsem s tím asi před rokem, kdy jsme s mými studenty vytvořili sociální aplikaci pro spojování lidí skrze zbytky jídla v lednici. Lidé se pak u někoho sešli, dali vše dohromady a společně vařili. Zaregistrovali jsme si doménu foodmatch.org a taky stránku na Facebooku. Ten nás ale bez zeptání smazal, kvůli nějakému maloobchodu z New Yorku s podobným názvem. To nás hodně naštvalo. Pak jsem migrovala na sociální síť Diaspora, ale praktické využívání a neustálé vyzývání lidí k přechodu jinak bylo dost únavné.

Takže jste se vrátila v zájmu pohodlí?

Vrátila jsem se kvůli lidem a jejich komunikaci. Mám na Facebooku osoby, jejichž příspěvky mě zajímají, a je to vlastně filtr toho obrovského množství informací na internetu.

Nyní už jsem opět zpátky, poctivě sdílím obsah a přidávám příspěvky. Facebook má totiž velmi dobře řešené uživatelské rozhraní. To se té síti nedá upřít.

Co vám na Facebooku přijde opravdu nepřijemné?

Všechno, co je na internetu, je dnes nepřijemné. Google a Facebook mě v současné době prakticky vlastní. Vědí o mně mnohem víc věcí, než já budu kdykoli schopna se o sobě dozvědět. Znají mou poštu (Gmail), vědí, kudy chodím (Latitude), vědí, co hledám (Search), vědí dokonce, kde to hledám (geolokace).

Samozřejmě můžu tyhle funkce vypnout, ale ony mi zároveň poskytují uživatelský komfort, kterého je těžké se vzdát. A navíc mě zajímá, kam až to může dojít, takže to nechávám zapnuté a zkoumám to.

Sledujete cíleně, co o vás Google ví?

Často říkám svým studentům, ať se broudí na Google History, a pak se jim ptám, jestli by tohle někomu ukázalo. Většina je zděšená, když tyhle informace vidí. Spousta lidí si uvědomí, že jsou zavislí na některých stránkách. Je to určitě sebereflexe. Ale určitě je to nepříjemný pocit, uvědomit si, že toto všechno o vás někdo ví.

Nemůžu tvrdit, že Google páchá nějaké zlo, ale ten byznys mi přijde trochu cynický. Hypnotizuje lidi tím, že jim ukazuje, co všechno o nich sbírá a ví. Smysl je jasný: aby na to všichni byli zvyklí. Aby byli imunní vůči tomu, že je někdo sleduje.

Pořád si přece můžeme svobodně vybrat, jestli chceme jejich produkty využívat. Je těžké vyřadit se ze sítě, do které jsou zapojeni téměř všichni.

A být uvnitř mi přišlo svobodné nepojít. Nevíme přesně, kde jsou data o nás uložena, komu je prodávají, a nemůžeme do toho zasahovat.

Google na informacích o tom, co děláme na webu, vydělává. Co z toho ale máme my?

FOTO MATEJ STRÁNSKY

FOTO: MAREK ŠTÁRNÝ

DENISA KERA (38) vystudovala filozofii na FF UK, poté spoluzakládala katedru nových médií na FF UK a působila v Centru globálních studií Akademie věd. Dnes přednáší na Singapurské národní univerzitě. V rámci svého bádání zkoumá vztahy mezi sociálními, politickými a kulturními hodnotami a vědou a technologickou inovací. Je členkou pražského hackerspacu Brmlab.cz a mezinárodní sítě Hackteria.org. Jako kurátorka stojí za řadou technologicko-uměleckých projektů v Česku, například ENTER2 a ENTER3 (<http://www.enter3.org>), festival TransGenesis (<http://www.transgenesis.cz>), projekty SCART (<http://www.scart.cz>) nebo C2C (<http://www.c2c.cz>).

O tom právě přemýšlím a snažím se zjistit, jak to bude vypadat za deset, dvacet let. Co my víme, kdo bude Google vlastnit, jaká bude geopolitická situace a kdo „naše“ data převezme. Snažím se zjistit, jestli se firmy jako Google těmito scénáři zabývají.

Co by se mohlo stát, kdyby se ta nepříjemně detailní data dostala do nepovolaných rukou?

To už nám historie ukázala. Třeba když s nástupem fašismu v Holandsku poslouzila data ze sčítání lidu jako klíč k posílání Židů do koncentračních táborů. Ale nemusíme se hned strašit. Podle mě je problém to, že nevíme přesně, jakým způsobem tyhle firmy naše data zpeněžují, nevíme, komu je prodávají.

Spouště lidí dnes stačí k nervozitě už to, že přicházejí o kus soukromí.

Tohle se mnou nic moc nedělá. Někdejší nedotknutelnost soukromí je dávno pryč. Pokud budeme brát soukromí jako posvátnou krávu, kvůli které nastavíme přísné zákony, které ho budou chránit, o hodně přijdeme. Zachovat si absolutní soukromí a zároveň neustále viset na síti je nemožné.

Na internetu je dnes cítit značný tlak na uživatele, aby vystupoval pod svou pravou identitou a nikoli anonymně. Co ztrácíme, když se vzdáváme své anonymity?

Anonymita určitě v devadesátých letech akcelerovala rozvoj internetu. Lidé si užívali být někým jiným, experimentovali s identitou. Dnes už je to jiné a já se spíš zaměřuji na to, co tou změnou získáváme. Využívám například službu airbnb.com pro hledání ubytování všude po

světě, a protože jsem nikde neprovedla nic špatného, je pro mě velmi snadné najít levné ubytování prakticky kdekoli. Takže mít identitu je na internetu dobré pro jakousi referenci. Naopak vytvořit jinou identitu je dnes těžší a musíte na to vynaložit mnohem víc energie.

Je ta podvědomá touha vystupovat jako někdo jiný globálním jevem, nebo s tím má co dělat naše komunistická historie a zvyk neprojevoval se veřejně?

Podle mě to má spíše generační souvislosti. Většina mých studentů nemá žádný problém se sdílením informací o sobě. Je normální mít na Facebooku fotku z mejdanu, kde se opili. Naopak, pokud tam takovou fotku nemáte, jste podezřelý. Sdílette informace o tom, co právě čtete nebo co posloucháte. Anonymní jste tím, že jste jako ostatní. Takže anonymita je dnes to, že sdílíte informace o sobě.

Nová pravidla

Minulý týden jsme na Facebooku mohli zahlédnout snímek magnetické rezonance vašeho mozku. Co tohle zveřejnění intimních informací o vašem těle znamená?

Neustále podepisujeme souhlasy s tím, že o nás Google shromažďuje privátní informace. Komfort bezplatných produktů, které za to dostáváme, je až příliš lákavý. Myslím, že v tomto ohledu již firmy jako Google nebo Facebook vyhrály. Boj o soukromí už nemá smysl. Ale „biodata“, tedy informace o našem těle, jsou jiná kapitola. Tady máme možnost se poučit a pro shromažďování a využívání biodat nastavit lepší pravidla. V tomhle oboru ještě na datech nesedí žádný Google nebo Facebook.

Sdílení lékařské dokumentace prolamuje vcelku zásadní tabu. Co by nám zveřejňování intimních informací mohlo přinést?

Poznání a informace. Stejně jako amatérští meteorologové sbírají data o počasí a někdo na ně může nahlížet jako na podivíny. Nejlepší informaci o počasí získáme tím, že spojíme informace stovek těchto lokálních „podivínů“ do

hromady. A to platí i pro data o našich tělech.

Pořád mi není jasné, co je zajímavého na bezplatném sdílení intimních dat o našem zdraví.

Majitelem těchto dat je dnes jen jejich dárce. Bude záviset jen na jeho rozhodnutí, jestli je chce sdílet, s kým a za jakých podmínek. Ideálně by tato služba

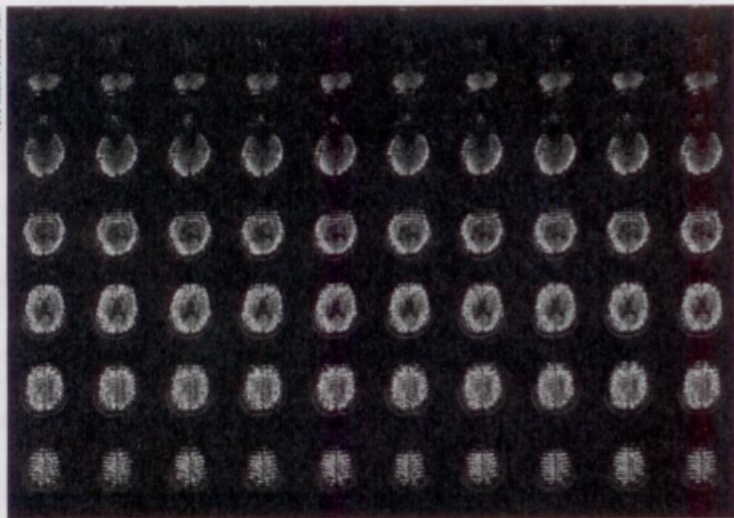
měla mít podobu jakéhosi „cloudu“ pro data dobrovolníků, kteří se chtějí účastnit nějakého výzkumu nebo je třeba jen zajímá otázka soukromí či provádějí svůj vlastní výzkum.

Biodata mohou být ale také výhodným obchodním artiklem.

Ano. Stejně jako nám dnes nabízejí produkty a služby na základě toho, co hle-

Ještě máme šanci nastavit pro shromažďování našich biodat lepší pravidla. (Scan vlastního mozku, který Denisa Kera zavešila na Facebook)

FOTO ARCHIV DENISY KERY

dáme na internetu a o čem si píšeme, budou v budoucnu tuto informaci nahrazovat biodata.

Bude z nich zřejmé, v jaké jsem náladě, jak reaguji na různé podněty, kdo má podobný profil jako já, na základě biodat budu moci hledat správné lidi, kteří reaguji podobně jako já. Jak tato data budeme spravovat, je velmi důležité a zatím máme čas to udělat lépe, decentralizovaně a vymyslet nové licence, které vytvoří nový model pro zacházení s nimi.

Mělo by být možné s takovými daty obchodovat?

Já osobně proti tomu nic nemám. Klidně svá jedinečná data prodám nějaké neuromarketingové firmě, která mě ještě

nechá vyplnit nějaký dotazník nebo mi něco ukáže a bude chtít znát reakci mého mozku. Nelíbí se mi ale situace, kdy Google data o mně shromažďuje sám, prodává je a já nevím komu.

Jak je možné data od velkého množství lidí s různým vybavením a různým stupněm znalostí zpracovávat?

Zatím je v tom velký nepořádek, ale už se objevují dílčí pokusy vnést do této oblasti nějakou strukturu. Zabývá se tím například projekt SyNAPSE, který podporuje americká DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency). Obecně jde o vytvoření univerzální struktury dat a nastavení možností informovaného souhlasu s jejich využitím. Tohle řešení je ale spíše pro akademickou obec, já

myslím, že standardy je třeba vytvořit i pro amatéry.

Dosavadní zkušenosti nabádají v tomto směru k opatrnosti. A nejde jen o kriminální činy. Nejvyspělejší demokracie světa přijímají zákony, které hranice soukromí bourají a americká FBI požaduje po firmách jako Yahoo!, Microsoft nebo Facebook „backdoor“ přístup k uživatelským účtům. Jak lze v této situaci udržet na uzdě informace o našich tělech a myslích?

Je nesmírně důležité, aby si lidé uvědomili cenu dat a podporovali projekty, které nad nimi umožňují kontrolu. Musíme vytvářet služby, jejichž smyslem je „vlastnit hardware“. Tedy aby lidé jako tvůrci a majitelé dat mohli rozhodovat o jejich využití.

Co ale lidé přiměje přemýšlet o datech tímto způsobem? Všichni, včetně vás, raději využijí komfort produktů a služeb jako Gmail a šmahem podepíšu, že se klidně nechají sledovat.

Třeba iniciativy typu Pirate Bay nebo pirátské strany v Evropě. Lidé dnes zakládají politické strany, které se primárně zabývají softwarem. Tedy pojetím toho, jak má vypadat naše budoucnost z hlediska technologické struktury. To je fantastické. Kapitalismus nebo socialismus jsou pro ně už příliš abstraktní pojmy. Zajímá je software, kdo vlastní data, jaké jsou okolo toho zákony a jak vytvořit decentralizované systémy, které umožní co nejliberálnější společnost.

Zůstaňme raději na zemi. Kdy se dočkáme nějaké platformy pro sdílení genetických dat?

To nevíme, ale touthle myšlenkou se dnes zabývá spousta lidí. Uvědomují si, že data mají obrovskou hodnotu, dají se všemožně použít a jsou v tom samozřejmě velké komerční tlaky. Já se v rámci svých výzkumů zaměřuji na alternativní vědecké komunity z tzv. hackerspaců, které navštěvují po celém světě. Jde o prostory, které si lidé společně pronajímají.

Laboratoře, ve kterých sdílejí náklady na hardware, nájem a provoz, ale také ideje a snaží se vymyslet, jak má vypadat skutečně inovativní organizace.

Pojem hacker stále v lidech budí spíše negativní konotace. Jak přesvědčíte lidi, aby svá data svěřili raději komunitě hackerů než Googlu?

Já myslím, že nejlepší je jít příkladem. Buďte ostatní zaujmete a oni se přidají, nebo se to nestane a je to buď špatný nápad, nebo přišel pozdě a byznys už má navrch. Ale obecně je jasné, že pokud budeme naše data chytře a transparentně spravovat, jejich sdílení se vyplatí všem. □

Autor je novinář.